

K R J E L A

48

Krjela 48

Barbora Valková
prekladá manifest
Medzinárodnej študentskej
iniciatívy za pluralitnú ekonomiu

Medzinárodná študentská iniciatíva za pluralitnú ekonomiu

Nie je iba svetová ekonomika v kríze. Vyučovanie ekonomie sa nachádza v kritickom stave tiež a následky týchto pomerov ďaleko presahujú múry univerzity. To, čo sa učí nová generácia tvorcov hospodárskej politiky, formuje jej myslenie a následne ovplyvňuje aj spoločnosť, v ktorej žijeme. My, 42 asociácií študentov ekonomie z devätnástich krajín, veríme, že je čas znovu prehodnotiť spôsob, akým sa ekonomia učí. Nie sme spokojní s dramatickým zúžením osnov, ktoré sa udialo za posledných pár desiatok rokov. Tento nedostatok intelektuálnej diverzity neobmedzuje iba vzdelanie a výskum, limituje tiež našu schopnosť čeliť multidimenzionálnym výzvam 21. storočia – od finančnej stability po bezpečnosť potravín a klimatické zmeny. Skutočný svet by sa mal znovu objaviť v triedach, rovnako ako debata a pluralizmus teórií a metód. Toto by pomohlo zaktualizovať vednú disciplínu a nakoniec vytvoriť priestor, v ktorom by sa mohli vytvárať riešenia pre problémy tejto spoločnosti.

Spojení naprieč hranicami voláme za zmenu smerovania. Netvrdíme, že máme perfektné odpovede, ale nepochybujeme o tom, že by študenti ekonomie mohli ťažiť z rôznych perspektív a nápadov. Pluralizmus by pomohol nielen pri skvalitnení výučby a výskumu či oživení vednej disciplíny, ale navyše, pluralita v sebe zahŕňa prísľub, že vráti ekonomiku späť do rúk spoločnosti. Tri formy pluralizmu musia byť jadrom osnov: teoretický, metodologický a interdisciplinárny.

Teoretický pluralizmus zdôrazňuje potrebu rozšíriť množstvo myšlienkových smerov zastúpených v osnovách. Voči žiadnej ekonomickej škole nemáme námietky. Podstatou pluralizmu nie je rozhodnúť sa pre jednu z nich, ale znamená podporiť intelektuálne bohatú diskusiu a oboznámiť sa s rôznymi kritickými a kontrastnými myšlienkami. Kým ostatné vedné disciplíny prijímajú rôznorodosť a konkurenčné teórie, aj keď sú vzájomne nezlučiteľné, ekonomia sa často prezentuje ako jednotný súbor znalostí. Je pravda, že aj dominantná ekonomická teória prešla vnútornými zmenami. Napriek tomu, stále je to len jeden spôsob, ako nazerať na ekonomické problémy a reálny svet. V iných oblastiach je nemysliteľné, aby bral niekto vážne študijný program napríklad v odbore psychológie, ktorý sa zameriava iba na Freuda, alebo odbor politológie, kde sa vyučuje iba štátny socializmus.

Inkluzívne a komplexné ekonomické vzdelávanie by malo podporovať vyváženosť rôznych teoretických perspektív, od bežne vyučovaných neoklasických prístupov až po často vynechávaných klasikov, post-keynesiánov, inštitucionalistov, ekologov, feministky, marxistickú a rakúsku školu atď. Väčšina študentov ekonómie vyjde zo školy bez toho, aby sa s takými rôznymi perspektívami v triede stretla.

Ďalej je nevyhnutné, aby jadro osnov zahŕňalo predmety, ktoré poskytujú kontext a posilňujú reflexívne myslenie o ekonómii a o jej metódach, zahŕňajúc filozofiu ekonómie a teóriu poznania. Teória nemôže byť plne pochopená, ak sa vynechá historický kontext, v ktorom bola sformulovaná. Študenti by mali na problémy nazerať systematicky z pohľadu dejín ekonomického myslenia, klasickej ekonomickej literatúry a rovnako si všímať ekonomickú históriu. V súčasnej dobe študijné programy tohto typu buď neexistujú alebo sú odsúvané na okraj.

Metodologický pluralizmus zdôrazňuje potrebu rozšíriť množstvo nástrojov, ktoré ekonómovia používajú na to, aby sa vysporiadali s ekonomickými otázkami. Je jasné, že matematika a štatistika sú nevyhnutné pre našu vednú disciplínu. Príliš často sa však stáva, že študenti zvládnu kvantitatívne metódy, ale bez toho, aby diskutovali, či a prečo by mali byť použité, alebo aby hovorili o výbere predpokladov a použiteľnosti výsledkov. Taktiež existujú dôležité aspekty ekonómie, ktoré nemožno chápať iba s výlučným použitím kvantitatívnych metód. Tieto ekonomické otázky si vyžadujú, aby boli kvantitatívne metódy doplnené o metódy používané v iných sociálnych vedách. Napríklad, fungovanie inštitúcií a vplyv kultúry by študenti pochopili výrazne lepšie, ak by bola kvalitatívnej analýze venovaná väčšia pozornosť. Väčšina študentov ekonómie nikdy neabsolvovala ani jednu hodinu kvalitatívnych metód.

Nakoniec, ekonomické vzdelanie by malo zahŕňať interdisciplinárne prístupy a umožniť študentom spolupracovať s inými sociálnymi a humanitnými vedami. Ekonómia je sociálna veda; komplexný ekonomický jav môže byť len ťažko pochopený, ak je prezentovaný vo vákuu, vytrhnutý z jeho sociologického, politického a historického kontextu. Študenti by mali porozumieť širším sociálnym dopadom a morálnym dôsledkom ekonomických rozhodnutí, aby mohli adekvátne diskutovať o hospodárskej politike.

Zatiaľ čo sa prístupy k implementácii týchto foriem pluralizmu budú líšiť od miesta k miestu, hlavné ciele sú tieto:

najímanie lektorov a výskumných pracovníkov, ktorí môžu priniesť teoretickú a metodologickú rozmanitosť do ekonomických programov;

vytváranie odborných textov a ďalších pedagogických nástrojov, potrebných na podporu pluralizmu pri vyučovaní;

posilnenie spolupráce medzi sociálnymi a humanitnými vedami, resp. vytvorenie špeciálneho vedného odboru, ktorého zámerom by bolo dohliadať na to, aby existovali interdisciplinárne programy, ktoré by spojili ekonómiu s inými vedami.

Zmena bude zložitá tak, ako je to vždy, ale veci sú už v pohybe. Samozrejme, študenti z celého sveta už začali vytvárať zmenu krok za krokom. Naplnili sme prednáškové sály týždennými prednáškami pozvaných rečníkov na témy, ktoré nie sú v osnovách, zorganizovali sme literárne kluby, workshopy, konferencie; zanalyzovali sme súčasné sylaby a načrtli alternatívne programy; začali sme sami učiť a ďalšie nové predmety by sme chceli zaviesť. Založili sme univerzitné skupiny a vytvorili sieť kontaktov, národnú aj medzinárodnú.

Zmena musí prísť z viacerých miest. Takže, pozývame vás – študentov, ekonómov aj neekonómov – pripojiť sa k nám, vytvoriť kritickú masu potrebnú na zmenu. Pozrite si sekciu Support us: <http://www.isipe.net/supportus> a prejavte nám podporu, pripojte sa k našej rastúcej sieti. Nakoniec, pluralizmus v ekonómii je nevyhnutný pre zdravú verejnú debatu. Je to vec demokracie.

Ako jediná zo všetkých Čechov a Slovákov som sa zapojila do Medzinárodnej študentskej iniciatívy za pluralitnú ekonómiu. Je to ohromná vec. Spustili to nemeckí, kanadskí, francúzski študenti a chcú ekonómiu prepojiť so sociológiou, politológiou, históriou atď., aby sa vyučovala v kontexte. Manifest som preložila. (pozn. prekl.)

Karin Benecová

Dni vodné

Predpovede predpovedali horúce dni. Dni vhodné na bosé kráčanie, ovievanie vejárami s motívom staroružových kvetov, vyberanie čiernych jadierok zo zreých melónov, lízanie drení a kúpanie. Zatúžili po mokrej pokožke, a tak kráčali, topiacim sa asfaltom, kameňmi, júlovou trávou, hlinami. Nohy boleli a menili pôvodné tvary. Preskočiť pražec. Druhý. Tretí. Aj štvrtý. Letom spotený rušňovodič im pre šťastie zatrúbil. Cestu lemovala tichá voda i krik prázdninových detí. Kráčali krátku chvíľu, ale jej sa zdala nekonečná. Každý jeden krok bol boľavý. Nohy zabárajúce sa do bahien a osamelé, ohlodané rybacie torzá. Pripomínali vypálené pohrebisko rituálnych obradov, ich buket jej naháňal strach. Pridala na intenzite chôdze, bližšie sa natísala na jeho plec a kráčala. Za bahňami, za tŕstím, za ostrovčekmi skladajúcich sa z príležitostných milencov našli kúsok peknej štrkovej pláže.

Predpovede neklamali. Jemné chĺpky na rukách svetleli, pokožka tmavla a v laktovej jamke dvíhali hladinu slaného moria. Boľavé chodidlá uzdravovali okrúhliaky, ktoré neskôr ako roztopašné deti hádzali do vody. Jej nešikovné a slabé ruky len s veľkou námahou uchopili skaly väčšie ako májové melóny. Jeho kameniská vybuchovali, sto vodokruhov by ste im napočítali. Priehrada pršala a ochladzovala rozpálené kožné bunky. Dievčenské pokusy rozosmiali aj ryby.

Slnko páľilo bielučké telá neďalekých detí a oni len ležali, mlčali, vdychovali leto. Vodné rozhovory sú tie najkrajšie. Stačí načúvať peneniu, pozorovať a dešifrovať tajnú reč rýb. Pri vode je mlčanie vítané. Všetky myšlienky budú vypočuté, všetky slová vyrieknuté. Mlčky. Bezhlasné okamihy narúšali len praskaním cigaretových filtrov a prežúvaním obľúbených cukríkov. Do bodkovanej plátenky nachystala to najlepšie čo farebný sladký svet ponúka. Dôkladne skúmali tvary pružných lodičiek, rybiek i nosorožcov. – *Tieto mám najradšej!* Niekoľkýrát pre istotu zopakovala cukríkovú samozrejmosť – červené a ružové jej, ostatné jemu, rybám, komukoľvek.

– *Už by sme mali ísť*, povedal s jemným úsmevom, a ona aj napriek tomu vytušila jeho bátie. Priblížili sa k spenenému brehu, vlny boli obrovské. Šialené. V tej chvíli si spomenula na všetky vodou zrovnané ľudské obydlia. Tisíce spomienok, bunkrov, prvých i posledných bozkov, striech, zaplavili v roku 1975 na účely protipovodňovej ochrany. Tešila sa z vodných radostí, hoci jej radosť bola vykúpená odlúčením muža od rodičovského poľa, ženy od hrobu deda. Tak vznikla Mara, tak odišli spomienky. Náhlila jeho kroky bližšie a bližšie až kým prsty na roztúžených nohách nepreťali hladinu. – *Karolka chladná je, nenáhli sa, dostaneš vodný šok. Počkaj!* Nečakala, túžila plávať, obkolesiť sa rybami, hladkať im šupiny a mlčky sa vnárať do ich sveta. Voda sa do nej pomaly vpíjala. Kvapôčky mala už aj na pleci a keď sa hladina ustálila kúsok pod rebrami, prikrčila sa a stala sa rybou so žiabrami. On sa stále bál, postával na brehu, kľučal ako malý pesík prvú noc bez mamy.

Túžba plávať však bola väčšia a osmelil sa. Postupne. Ako keď kysne cesto. Intenzívne a pravidelne miesiť a nechať čas, kým budú z múky buchty makové. Podplácala ho zamočenými cukríkmi, vymýšľala si, čo všetko dostane, ak bude odvážnejší.

Neskôr dlhé minúty chytali vlny do náručia. Skákali, výskali, smiali sa do sladkovodných prílivov.

Vodné dni. Čakali na nich od minulej jesene, a v okamihu keď mala vlasy polepené do úzkych strapcov a fialovo-mramorové pery, uvedomovala si ich každým mokrým kúskom tela. On už dávno sedel na brehu, fajčil a pozoroval čajku, ako loví. Obkľúčila nevinnú rybkou, hypnotizovala ju okružným lietaním a takmer nepostrehnuteľným ťahom ulovila obed. Všetko prebehlo tak rýchlo, že aj samotná čajka zabudla na svoj triumfálny každodenný rituál. Chvíľu obaja mysleli na toho bieleho vtáka.

– *Pod' už von, rybou ostaneš!* Keby tak vedel, ako veľmi po tom túžila. Byť maličkou rybkou so zúbkami ostrými, šupinami pravidelne naukladanými do presných obrazcov, plutvami rozrážajúcimi vodné okolie a malými vypuklými očkami, ktoré rybári elegantne vylupnú.

– *Naozaj ryby nič necítia? Necítia háčik v papuľke ani pomalý rez za miestom kde končia žiabre?* – *Necítia, Karolka, nebolí ich umieranie ani sklamanie.* Stať sa tak rybou, stať sa tak rybou, stať sa tak rybou. Občas. Opakovala si pri vychádzaní z vodnej nádrže a vnímala odliv vody z letnej pokožky. Aké príjemné by bolo celé dni čeriť hladinu švihnutím chvostíka. Tiahnuť do ďalekých vôd a poddávať slizké telo nepoddajným prúdom. A vymýšľať šibalstvá ako uťahať rybárov. – *Hladný som, rýchlo sa suš!* Náhlil Karolínine úkony a ona si od slinka pýtala viac a viac lúčov.

Škvrkajúce bruchá zaplnili arašidovými chrumkami, šiestimi kusmi pelendrekov a pohárom hroznovej limonády. Karolína voňala ako ryba. Prežité dopoludnie jej pripomínali šaty, mokré od ešte nedoschnutých plaviek. Cestou domov stretla pána v baretke, s vytočenými fúzami a krívajúcim jazvečíkom. Obojok mal pripevnený na malinkom chvoste, nápadne pripomínal anténu z malých prenosných rádií. Slušne sa pozdravila a popriala pekný deň. – *Pekný aj vám slečinka, dnes bol skvelý deň na kúpanie! Keby som bol mladší ...*, fúzy mu veselo zatancovali a ona sa len pre seba uškrnula: *Keby ste vy vedeli...*

A po pár dňoch si hladila prvé šupiny.

Dušan Šuster

Pohyby

Na zhasínajúcom ihrisku
Ako pozostatok po dávnom zápase
Leží spľasnutá a roztrhaná lopta
Pripomína starú šupku z pomaranča
Lezú do nej pavúky
Napíňajú ju dužinou lesklých sietí
Neďaleko ihriska škrípe strom

Už sa to začína
Otvorené okno akoby bolo srdcom
Pumpuje do izby komáre plné krvi
Chodník pod balkónom sa zvíja ako slimačia ulita
Vnára sa sám do seba
Pod dlaždicami sa hmýria mravce
Čakajú kým nasneží
Aby si zo snehu vystavili mravenisko
Pretože navôkol je len horúčava a kamenie

Na blikotajúcom stole
Leží pružná fotografia
Čiernobiela
Na nej tvár dievčaťa
Avšak nie celá
Lebo kúsok čela mizne za horným okrajom
Vlasy takmer nevidno

Dievča ich má začesané dozadu
Zrejme zapletené do vrkoča
Oči ako priehľadné sklené gule
V ktorých sa rozsneží
Pri každom pohybe
Pod ľavým okom znamienko

Vedľa leží druhá fotografia
Farebná
Na nej strom
V pozadí ihrisko

Z. mi povedala, že by sa na strom rada pozrela
Chce vedieť, či vyzerá rovnako ako na fotografii

Dievča z čiernobielej fotografie vezme farebnú snímku
Priloží ju na kmeň stromu
Nechá vrásť do kôry

Akýsi chlapec postáva na ihrisku
Z diaľky hľadá na kmeň stromu
Žmúri na fotografiu
Stojí nehybne, s otvorenými ústami
Vtom k nemu strom vystrie konár
Vopchá mu ho do úst a nechá rásť
Vniknúť hlboko
Chlapec zalapá po dychu
Konár mu z tela vylezie vedľa malíčka pravej ruky
Akoby bol prstom
Na jeho konci vyrastie hladký list pripomínajúci necht

Muž so šiestimi prstami na pravej ruke
Strom zvrátený z kôry
V pozadí skackajúca lopta
Na nej nakreslená šípka
(Ukážka z pripravovanej tretej fotografie)

28., 29. 5. 2014

Periskop

Sedel som na okraji mesta, plecami opretý o tehlový múr. Nebolo chladno, mal som oblečené krátke nohavice a tričko. Vôkol mňa boli v zošúverenej zemi zastoknuté zelené pastelky žihľavy. Zavše sa niektorá sklonila k jednému z mojich odhalených lýtok, zľahka sa oň obtrela, nakresliac naň nedlhý červenkastý pásik. Prečo zelené farbičky kreslia červené štráfiky, to bolo nad môj pochop. No veľmi som nad tým premýšľal.

Pokreslené miesta ma nezniesiteľne svrbeli a pálili. Zakaždým, keď mi na telo pribudla nová kresba, nepokojne som sa zavrtel. Neraz som nechtiac hlavou narazil o múr.

Múr obopínal ihrisko. Dosiaľ som na ňom nikdy nebol, vlastne ani neviem ako vyzerá. Netuším, ako sa naň dostať, pretože medzi tehľami som si nikdy nevšimol nijakú medzeru, ktorá by sa aspoň trošičku ponášala na vchod. No od mnohých som počul, že za múrom ihrisko naozaj je, a nemal som dôvod pochybovať o tom.

Nezavela som mal počarbané nielen celé lýtka, ale kde-tu i stehná. Jedna z pasteliek sa mi obšmietala okolo kolena, navidomoči uvažujúc, akým obrazcom ho ozdobí. Práve som sa chystal odtisnúť ju otvorenou dlaňou, keď som spoza múru začul hlas. Chlapčenský. Vravel: „Teraz budeme robiť stojky!“

„Ja nijaké hlúpe stojky robiť nebudem!“ oponoval prvému hlasu druhý, tiež chlapčenský.

„Aspoň to skús,“ povzbudzoval ho prvý. „Pokús sa!“

„Najprv sa pokús ty,“ vyzval prvého druhý.

Prvý sa zrejme skutočne podujal urobiť stojku, lebo som počul, ako fučí od námahy.

„Tak vidíš, je to ľahké!“ povedal druhému zanedlho.

Náhle múr zachrupčal, zachvel sa, a na mieste asi pol metra od môjho pravého pleca z neho vypadli dve tehly. Zasiahli niekoľko otravných pasteliek.

Napadlo mi, že by som sa cez diery mohol pozrieť na ihrisko. Kľakol som si teda na tehly, ktoré pred chvíľou vykĺzli z múru, na každú jedným kolenom. Priblížil som tvár k štrbinke, aby sa ňou mohol preplaziť had môjho pohľadu.

Plaz si síce sprvoti počínal veľmi nemotorne, dokonca zopárkrát narazil do viečok, no keď sa mu zdarne podarilo zošuchnúť po svahu nosa, obratne sa prešnul lúkami líc, nezabudnúc zacabrať ich lepkavým slizom. Vtedy už bol celkom čulý a svieži. Poľom vzduchu len tak presvišťal. Ozval sa šelest, keď sa zľahka obtrel o steblá zmutovaných choroboplodných vírusov zaborených vo vlhkej hline

kyslíka. Potom prebŕdol cez diery a vzápätí už bol uvelebený na okraji ihriska, v tieni múru, kúsoček od chodidiel jedného z chlapcov. Začal si chlapča obzerat', vystrkujúc z úst úzky jazyk. Dôkladne preskúmal celé jeho telo, jazyk stále vystrčený. Nato sa zahľadel na druhého chlapca, postávajúceho obďaleč, a udivene zasyčal. Chlapci boli najskôr dvojičky. Obaja rovnako vysokí, obaja mali okrúhle tváre. Tváram dominovali líca s malými priehlbinkami, ktoré sa oslnivo leskli - hovelí si v nich totiž zdrapy slnečného svetla. A mali tiež úplne rovnaké vlasy. Navlas rovnaké. Hnedé a hrubizné, s nápadne rozštiepenými končekmi. Ponášali sa na konáre, z ktorých na koncoch vystupujú tenšie halúžky. Nie každý by si takúto maličkosť všimol, hadovi môjho pohľadu však nič neunikne.

Preliačinky jedného z chlapcov, toho ktorý stál bližšie k múru, sa znezrady zachveli, vyšplachlo z nich pár kvapiek slnečného svitu, chlapec otvoril ústa: „Tak dobre, nemusíš robiť nijaké stojky, ak nechceš,“ oslovil druhého, asi brata. „Ale ja urobím ešte jednu!“

Skôr ako tú vetu stačil dopovedať, sklonil sa, dlane zadrupil do zeme, vzápätí vystrelil nohy vysoko do vzduchu, oprel sa nimi o múr a vystrel ruky. „Aha, je to ľahké,“ okomentoval svoje počínanie. V tej chvíli čosi zaprašťalo. Zdalo sa, že ten prečudesný zvuk vybehol priamo zo steny. Chlapec, očividne vyľakany, sa radšej opäť postavil na nohy a vystrašene sa od múru vzdialil. Zastal pri bratovi. Múr sa krčovitô zatriasol a hneď zatým sa rozprskol v červenom ohňostrojí tehál. Jednotlivé tehly štipľavo bičovali zem, deťom však, našťastie, žiadna neublížila. Jedna ale pricapila hada môjho pohľadu. V mihu bol mŕtvy. S bolesťou som zavrel oči a prešiel si prstami po viečkach. Teraz už nevidím tak dobre, keď nemám svojho hada, pomyslel som si.

Skrúšene som oči zas otvoril a skutočne bolo čosi inak. Po múre ani stopy, ba aj tehly sa kamsi vytratilí. Zmizli dokonca aj tie, na ktorých som doposiaľ kľačal. Uvedomil som si, že kolená mám teraz sčasti vnorené v zemi a poznove sa vďkol nich obšmietajú pastelky žihľavy. A miesto dvoch chlapcov som videl iba jedného. Postával v strede ihriska. Vstal som a nenáhlivo k nemu podišiel, opýtajúc sa: „Kde máš brata?“

„Akého brata?“ nechápal.

„No toho, ktorý sa na teba tak podobal.“

„Aha toho,“ spomenul si. „Tak toho si si asi len predstavoval.“

„A ten múr, aj ten som si predstavoval?“

Chlapec zvrátil tvár, priehlbinky sa zmenili priam v priepasti, ale svetlom sa naplnili len spolovice, pretože slnko sa práve odšuchtalo kamsi za chmáru a odmietalo vyliezť. „Ja neviem, čo všetko si

predstavuješ!“ povedal dôrazne. Neprevravel som, len som sa naňho mlčky díval. Po čase sa mu tvár opäť vyhladila, z priepastí boli znovu iba priehlbinky. „Počuj, sme na ihrisku, čo keby sme si niečo zahrali?“ navrhol. „Niečo s loptou.“

„Máš loptu?“ bol som zvedavý.

„Nemám. Myslel som, že ty nejakú máš.“

„Nemám,“ odvetil som podráždene.

„Tak choď a nejakú zožeň,“ vyzval ma priateľsky. „Počkám ťa tu.“

Poslúchol som ho a pustil som sa do behu. Zakrátko mi spod nôh zmizlo ihrisko, nahradil ho asfaltový chodníček. Vedľa mňa sa mihali siluety panelákov. Azda tu bývajú nejaké deti, pomyslel som si, hádam tu nájdem nejakú loptu, nádejal som sa. Ako som bežal, do pravého oka mi vletela mucha.

Okamžite som ustrnul na mieste. Oko začalo slziť, snažiac sa hmyz odplaviť. Nehýbal som sa. Mucha ako čln balansovala na slanej hladine, vystrašene kmitala veslami krídel. Zalievali ju čoraz mohutnejšie vlny sĺz, no po niekoľkých minútach stále trčala v oku. Asi ju budem musieť vybrať sám, napadlo mi. Opatrne som priblížil k oku dlaň. Palcom a ukazovákom som nahmatal muchu, zdalo sa mi, že som ju zdrapil za krídlo. Zalomcoval som predlaktím, dúfajúc, že hmyz z oka vyteperím. Oddrapil som však len krídlo. Vzdychol som a uchopil muchu za to druhé. Zúrivo som zadrmancoval rukou až kdesi v ramene, preto nie div, že som i toto krídlo odkmásoľ.

Striaslo ma. Teraz, keď mucha nemá krídla, prirodzene, sama neodletí. Ešte raz som sa pousiloval uchopiť mušie telo medzi prsty, ale vždy som si pri tom d'obol do oka. Je to márne, zúfal som si. Postrehol som, že na pravé oko takmer nevidím, ba ani viečko nemôžem spustiť.

„Hej, mucha!“ zreval som.

„Áno?!“ začul som. Odľahlo mi. Aspoňže vie rozprávať.

„Prečo si mi vletela do oka?“

„Prečo? Rútiš sa tadiaľto ako okradnutý o zmysly, zbadala som ťa v poslednej chvíli, nestačila som uhnúť. A ty... Prečo si mi odtrhol obe krídla, čo?!“

„Nechcel som, prepáč... To si nemohla sama odletieť?“

„Chcela som, ale vidí sa mi, že som sa ti prilepila na oko. Nezbavíš sa ma, jedine, že by si si vyšklbol celú buľvu.“

„Po tom netúžim,“ odušil som. „Myslíš, že teraz na pravé oko už vôbec nevidím?“

„Vieš, ja už tu asi dlho nepobudnem, som dosť stará. A aj tak... Tie slzy ma iste časom úplne rozpustia. Potom istotne uvidíš. A dovtedy... Ak chceš, môžem ti pravé oko nahrádzať. Budem ti vraviť

o všetkom, čo vidím. Navyše, ty sa môžeš dívať jedným smerom a ja iným, takže nám nič neunikne! A neboj sa, neprenášam nijakú nákazu ani nič podobné.“

„To neznie zle,“ vyhlásil som.

„Ale musím aj jesť, vieš... Občas mi, prosím ťa, niečo podstrč. Kúsok zahŕňajúcej hruštičky napríklad, to mám rada...“

„Jasné, nemusíš mať strach!“ ubezpečil som ju. Tu som si pripamätal chlapca a ihrisko. Spýtal som sa muchy: „Prosím ťa, pomôžeš mi nájsť nejakú loptu?“

„To je taká tá guľatá vecička?“

„Hej,“ prikývol som. „Ja sa budem dívať vľavo, ty vpravo, dobre?“

Za okamih mucha zvolala: „Aha, tamto je jedna! Tam, pri tom kríku vpravo!“

Skrútil som hlavou... Vedľa kríka, o ktorom mucha hovorila, som uvidel ležať čosi guľaté. Dobehol som k tomu a zistil, že je to tekvica. Prizrel som sa jej dôkladnejšie. Nádherný kus! Celkom hladká, bez akýchkoľvek výčnelkov, dokonale okrúhla, ak odtrhnem stopku, bude na nerozoznanie od lopty. Nadšene som ju zodvihol, vnútri zahrkotali jadierka. Zaniesol som ju na ihrisko. No chlapca nikde. Sľúbil predsa, že tu počká, kde teda je, zháčil som sa. Tekvica sa mi vyšmykla, ale po dopade na zem ostala celistvá, ozval sa iba hrkot jadierok.

Po chvíľke premýšľania som usúdil, že som si chlapca len predstavoval.

Pocítil som únavu. L'ahol som, hlavu položil na tekvicu sťa na vankúš. „Mucha, ja si pospím,“ oznámil som. „Ty si nechceš zdriemnuť?“

„Ja? Ja toho veľa nenaspím. Budem bdieť, sledovať okolie a keď sa prebudíš, poviem ti o všetkom, čo som videla. Takže môžeš bývať a predsa všetko uvidíš. Samozrejme, ak sa prihodí dačo ozaj nevídané, prebudím ťa!“

Nuž, nebude to úžasné? Upadnúť do spánku, nechať sa zaliat snami, ponoriť sa do nich, pritom stále mať možnosť sledovať dianie nad hladinou, v skutočnom svete...

Ihličie

„Tak čo, páčila sa vám tá zbierka poviedok?“ opáčila slovenčinárka a prekoračulovala pohľadom po triede. Dlho sa nik nemal k odpovedi, už-už som chcel povedať čosi sám, no napokon ma predbehla spolužiačka Zea. Vyhŕkla: „Mne veľmi nie. Veď sa tam hovorilo o celkom obyčajných veciach, napríklad...“ zahútala sa. „Například v jednej poviedke si hlavný hrdina šiel pred Vianocami kúpiť kapra.“

„Hm,“ usmiala sa tajomne slovenčinárka.

„Mne by sa páčila poviedka...“ pokračovala Zea. „...v ktorej si bude niekto kupovať kapra čojavie... Takto - uprostred mája.“

Cez prestávku do mňa Zea drgla a povedala: „Počuj, pôjdeš so mnou zajtra pred vyučovaním kúpiť kapra? Prinesiem si ho do triedy, položíam na lavicu a... A napíšem o ňom poviedku.“

„Nedbám,“ zaškeril som sa.

Ráno sme sa stretli na námestí neďaleko školy, no nepostrehli sme, že by tam bol na predaj nejaký kapor. Tak sme sa rozhodli zájsť na druhé námestie, menšie, námestíčko. Dupot našich nôh daroval chodníku stravec šŕavnatých modrín. Chodník, pretože celú noc iste nič nejedol, si ich okamžite vopchal do úst. Fialkasté bobule mu očividne chutili. Avšak ani sa nepoďakoval, ba zrníčka nám vyplul rovno pod nohy, div, že sme sa na nich nepošmykli. „Nevychovanec jeden!“ zavrtela hlavou Zea, keď sme z chodníka konečne zliezli a ocitli sa na námestíčku. Ani tam však nik ryby nepredával. Preto sme z námestíčka odbehli do parku, uprostred ktorého prskala fontána. A hľa, na jej dne, masírovaný vlnením vody, sa prevaľoval malý kaprik. Zea ho rukami neobyčajne obratne vylovila a vopchala si ho pod pazuchu. Trochu sa mechril, švihal chvostom i plutvičkami, naostatok sa však upokojil. „Zaplatíš?“ spýtala sa Zea a podala mi ligotavú mincu, ktorú predtým vytrepala z vrecka. „Pre šťastie,“ nechal som mincu čľupnúť do vody.

Rozpršalo sa.

Dovliekli sme rybu do školy, chceli s ňou vojsť do triedy... No trieda chýbala. „A je po poviedke,“ povzdychla si Zea. Spolužiaci stáli nastúpení na chodbe. Slovenčinárka zapisovala do triednej knihy údaj o neprítomnosti triedy. Občas trieda ubzikne zo školy, len tak, bez ospravedlnenia, no zvyčajne sa pred koncom vyučovania vráti.

Najradšej odchádza, keď prší. Myslím, že chodíeva do listnatého lesa za mestom. Nejednakrát je po návrate kde-tu scápaná blatom, pod tabuľou sa krbávajú zelenkavé listy, za nástenkou sa lisknú uzučké stebielka trávy, pod daktorými lavicami trušia odlomené konáriky. A je nahltaná čerstvého, oddýchnutého vzduchu. Aspoň sa v nej lepšie dýcha.

„Podťe, pôjdeme do telocvične,“ vyzvala nás slovenčínarka. „Vyčkáme, kým sa trieda vráti.“ Telocvična je stará, ochabnutá, unavená, nikdy nikam neuteká, vždy pokorne stojí na školskom dvore, iba tu-tam sa nebadane pohmýri.

Zea kapra zobrala so sebou, odložila si ho na okraj zjazvenej parketovej palubovky.

Rozdelili sme sa na dve družstvá a hrali vybíjanú. Zea a ja sme sa lopte uhýbali akosi ťažkopádnejšie než ostatní. „Prekážajú mi vlasy,“ postťažovala sa Zea. „Keď sa chystám uskočiť pred loptou, zakaždým mi zakryjú výhľad!“ V rýchlosti si vlasy, hádatká nezbedné, zaplietla do vrkoča a nanovo sa pohrúžila do hry. „Mne prekážajú ruky,“ hlesol som. „Chcem uskočiť pred loptou a zrazu sa mi mihnú pred očami, rozptýlia ma...“ Opatrne som si ich posplietal do čohosi, čo sa podobalo na Zein vrkoč. Tu ma lopta trafila do kolena.

Onedlho sa trieda vrátila. Vedeli sme to, lebo ako vždy, aj teraz pri chôdzi narobila neuveriteľný rachot, najmä dverami jednostaj trieskala. Ukončili sme hru. Všetci sa rozbehli do triedy. Len Zea a ja sme ešte ostali v telocvični.

„Čo s ním budem robiť?“ bedákala Zea, držiac v rukách kapra, ktorého práve zodvihla z parkiet. Bol skrz-naskrz vysušený, nehýbal sa. „Nebudem predsa písať poviedku o suchom kaprovi,“ zúfala si.

„Azda by si ho mohla používať ako peračník,“ navrhol som.

„Nie, na to je primálny, pozri, veď by sa doň vmestili len úbohé ostružlikané ceruzôčky. Ale vieš čo? Asi si ho odložím a použijem ako ozdobu na vianočný stromček.“

„Pekná ozdóbka. A aký pekný háčik na zavesenie,“ d'obol som kaprikovi do chvosta.

„Bojím sa, že sa mi vyšmykne z rúk a rozbije sa, taká krehká ozdoba“ strachovala sa Zea.

„Neboj sa,“ upokojoval som ju.

„Jednako by som bola rada, ak by si som si ju mohla vložiť do nejakého batôžka. Nemáš dáky?“

„Ale hej,“ cekol som a namieril ukazovák pravej ruky na vlastnú hrud’.

Zea sa spokojne usmiala, rozhrnula mi prstami pery, rozškľabila zips zubov, vopchala mi kapra-ozdobu do úst, znovu zazipsovala zuby. Nato mi dôkladne zviazala popruhy končatín a prehodila si ich cez plecia. Vykročila.

Tak sme vplynuli do triedy. Voňala ihličím.

Simona Janečková prekladá Edwina Brocka

Po raji

Nepýtaj sa ma, či to bol had.
Stále mi hovoria o hadoch,
ja som ale žiadneho nevidel.
Potom sa mi snažia povedať, že za tým bol
niekto iný – niekto menom Satan:
žiadne krstné meno, iba Satan.
A, ako keby hady a jednomenní bastardi
neboli dosť, hovoria, že jediné, čo urobil,
bolo to, že jej dal zjesť jablko.
Ničomu z toho nerozumiem.

Bolo to pekné miesto, čo sme tam mali:
trávil som veľa času v záhrade
trhaním buriny, sadením, nosením vody
z horného potoka. Takú záhradu som
nikdy predtým ani odvtedy nevidel,
bola čímsi *iná*.
Počas teplých večerov sme tam sedávali
so zapnutým rádiom a vieš,
všetky tie piesne – *My kind of gal*, *Maria*
a obzvlášť *There's a place somewhere*
naozaj niečo znamenali. Tým myslím,
neboli to sladčáky, boli sme to len my dvaja
a tie piesne, ktoré nás opisovali.

Ale ona sa zmenila. Bolo to, ako keby jej niekto dal do hlavy kalendár a vždy keď som sa z nej niečo snažil dostať, povedala mi: v pondelok. Nerozumel som tomu, pretože pred týmto bastardom Satanom sme to mohli mať štyri krát vo Veľký Piatok, ak by to záležalo od nej.

Nakoniec som ju dostal k tým ľuďom z manželskej poradne. Nemohli sme ísť za tým najlepším odborníkom z nich – na to asi musíte byť z kráľovskej rodiny – ale videli sme tohto múdreho vtáčika s veľa perím a ona mala za to, že jedinou možnosťou je vysťahovať sa z raja a začať niekde inde.

No, skúsil som – nik nemôže povedať, že som nikdy neskúsil. Striedali sme domy ako ponožky, ale nebolo to to isté. Nedarilo sa mi udržiavať záhrady a keď som v nich sedel s bezdrôtovým rádiom, vždy mi bola zima. Ona sa znovu nezmenila, vždy to bolo buď v pondelok alebo nič. Tak som jej nakoniec povedal, čo si s tými pondelkami môže urobiť.

Ale vieš, čo mi chýba viac než čokoľvek iné? To, ako tie staré piesne boli o nás. Také piesne už nepíšu; a keď počujem jednu z našich obľúbených, je to, akoby bola spievaná pre niekoho iného.

Peter Cibák

Apnoe

* * *

Obed u starej mamy: ostal
tu hmyz
v medzi-priestore okna: prepisuje
pamäť do posledného (M-e-g-a-bitu)

s roztopeným krídlom
v tichovnútri
let je hustejší

:škrabem/e
do smaltovaných tanierov
správy
o nedokončenom detstve

vo vysokých frekvenciách spomínania
bez celistvosti slovosledu
písmená: hladujú

* * *

Asfalt je až
pohyblivo mäkký
zrýchľuje sa

v mapách po záručnej dobe
ako dieťa: rozsypeš
kroky

a
zrazu sú trajektóriou návratu
(od) seba

(Error)

v súvislej vrstve
k západnej hranici
márne: prekračujem
rotáciu
zeme

* * *

Sídliská: trvajú
ako ložiská hrdze
preskupujú sa
v krajine

v papierových prilbách: zvykli
(sme) olizovať preliezky
bohaté na minerály

a
hračky
a
k
o
a
r
ch
e
o
logické sondy
po predlaktia ponorené
v pohyblivých pieskoch

stvrkli
bez návodu použitia

* * *

Po diaľniciach
návraty k dreveným prahom
domov

aj čas je hranatejší
vždy pretnem/e miesta
k zabudnutiu
na prvú stopu

vo väčších topánkach: je
útek nemysliteľný!

* * *

0 a 1

Posielam znak KVETU
ako binárny zápis

nezvädne

* * *

Intenzita signálu
je nepriamo úmerná
od vzdialenosti aparátov

dvaja sú osamelejší
ako jeden

volím/e Exit
najdostupnejšou sieťou (k sebe)

* * *

Čoraz viac pohybov
mimo mapy
naznačuje: smer

môžem/e sa vzdialiť (k sebe)
defragmentarizovať kosti

a
p
o

t
o
m
do lona
do vyhriatej maternice
celou silou
 zaliať sa tichým voskom

* * *

Položili (sme) MEDZI seba

trávu: a kroky sa
rozpínali

piesok: a kroky sa
vstrebávali

vodu: a kroky sa
zatvárali

betón: a kroky
(ne)boli

monitor: na kroky
(sme) zabudli

* * *

 :byt
kótovaný priestor
štandardné životné vymedzenie
voči hranám o ktoré (sme)
sa nechtiac obtreli

a teraz:
premiestnim/e periny
 do vzájomne zrozumiteľných súradníc: obkreslia
nás

hlučnejším vákuom
 posuniem/e dátum spotreby

* * *

OPTICKÝ VLAS

V špinavých nohách
sa sníva pohyblivejšie

návraty

do údolia
k vybieleným plachtám
prasknutie škrobu

ráno: vstaneš: napneš sa
a súradnice z ciest sú naznačené

* * *

Užívateľ tela

návod
oprávnenie
záručný list

* * *

Už slimáky nepočuť
slizké stopy na betóne
minulosť

bez schránky neprijatých hovorov: menia
pohyblivé ťažiská

von z mesta
za hranicou betónu
kde napadne aj teplejší sneh
únik už nie je možný

v zalepených perinách od semena: ubúdnam
s rukami v lone

nie je možné nakloniť kosť
nabrať rýchlosť v tekutom asfalte
synchronizovať sa do rýchlejšej stopy

* * *

V pretočených dlaniach o (180°)
je smäd

* * *

Mimo územného plánu
asfalt praská rýchlejšie

vytečená hlina hrdzavie

zvíera sa zastaví: oblizne
soľ

vzájomne sa prekročím/e

* * *

Samota je priestor bez okraju.
Akýmkoľvek smerom vykročím,
vždy som uprostred ...

Veronika Dianišková

Obdobie dažďov

počas náhlych búrok
sedím na prahu čakám
kým sa mesiac naplní
svojím svetlom
horám sa vráti farba
vlci stratili hlas sny potichu
dotlievajú v zemi známe kroky
miznú v mlákach na koreňoch stromu
leží kolibrík s odtrhnutým krídlom
chorá rieka neúnavne tečie
medzi kuchyňou a mojou izbou
(ani jedna nemá okná)
udrží svoj tok alebo
si ma vezme k sebe

Albumy

hľadá mamu
ešte zabudnutú dlhovlasú
ešte sa nerozhodla
prísť
ešte sa nerozhodla
vydať sa (napospas)
ešte jej z rúk nevypadli
synove vlasy a krik
ešte sa na fotkách
usmieva šaty priezračnejú

očakávaním
ešte (vzdialené a netušené)
zvládla všetko
prežila všetko (skoro)
návštevy sestier malé mesto
blížkosť hôr chuť nových slov
ich ostrie
krajinu primalú na rozťahnutie krídel
plnú nepriestrelných hraníc a plotov

(Otec hádzal kamene do tankov a potom sa oženil z Ruskou)

Na jednej fotke jej nevidno tvár, má čierne pančuchy
a sukňu po kolená,
zo sklonenej hlavy vyrastá smútok, ktorý ešte nedozrel,
okolo pliec ju objíma
vysoký muž.

Odfotil si ich. Nebol som dobrý syn, hovoríš,

keď si myslíš že počúvam len ja alebo
nikto.

Spomienka

*Syn, ktorý neskôr hovorí že nebol dobrým synom
stojí na zábradlí a žasne, za ním mama,
vtedy precítol do sveta.*

Pamätám si. (Pamätáš si):

*spiaceho brata (keď ho priniesli z pôrodnice nemal meno)
cesty do Ruska a späť
hry uprostred rozostavaného sídliska
otca ako ťahá sánky (vezie ťa do školy)*

Oveľa neskôr ktosi
prerezal lano.
Pamätáš si. (Pamätám si):
nepríde dnes do práce musel ísť
súrne domov.
Odvtedy sa ti vnútri rozprestrela
hlboké more.

Odvtedy

čakáš za dverami
a hovoríš si
veci sa dejú.

Sen

bojím sa bolesti ktorá nepríde
medzi nami nie sú sklá dezinfekčné prostriedky príkry
poriadok nemocničných oddelení infúzie kliešte pach
materského mlieka pobejúce sestry
len izba plná otvorených dverí a nových slov
za nimi tvoj brat a moja sestra
dvíham ruky a hovorím ti
volá sa ako tvoja mama

Magistrála

staň sa aj mojou krajinou
s krivolakými koľajami plávajúcimi v ničom
priestor dávno prebehol čas v tráve sa kotúľajú
zamrznuté roky

naplnená nedohľadnosť až tam
kde som zabudla chodiť spávať

dvaja vtáci zahanbene krúžia medzi bielymi
čiarami lietadiel a blednú, nedajú sa vytlačiť
vietor sa nemá o čo zachytiť vlak zašívá
rozrezanú step
patrí len sebe nemáme tu čo hľadať
(neutíchajúci škreky novín správ a náhlych
názorov: Toto je diktátorská zem)

ale pre mňa je len
rozťatá zrakom vykloneným z vlaku
uprostred noci

Zobúdzanie

Nedomov zjasnieva,
tiene holubov pištia,
kdesi pri kuchyni sa hmýria
mačiatka a potkany.

Celkom vzadu posledné
schúlené telo (kto ho tam nechal?)
nad hlavou vychudnuté pusté sny,
ľľakatá deka sa chveje od chladu.

Polospánok

Pichnutie ihlou pod nechtami, nehýbem sa. Túto bolesť si chcem
ponechať, zastaviť dohasínajúce kroky, posúva sa zem, namiesto
únavných rán
mi ostalo pár rozbitých fliaš a čiasi ľľavá ruka. Nezachytila som živé
slová. Útržky a tiene letia popri mne ako film, z ktorého stíham
čítať len titulky.

list osamelému bežcovi

Na začiatku bola...

Výzva o.z. Diera do sveta: *Napíšte list osamelému bežcovi*

Zadanie: *List osamelému bežcovi*

Poznámka: *Pod osamelým bežcom môžeme chápať Ivana Laučika, Ivana Štrpku, Petra Repku, ale tiež aj nie. Adresát je teda známy, utajený*

Forma: *Akákoľvek hlavne Vaša (klasický, ale i netradičný a nepatričný: list vo forme básne, haiku, list konceptuálny...)*

Žáner: *List milostný, list otvorený, list nikdy neodoslaný, list na rozlúčku...*

Rozloha: *max 3 normostrany*

Zašlite ho najneskôr do konca mája 2014!!!

Na konci...

4.-6. júla 2014 sa v kaviarni s umením Diera do sveta v Liptovskom Mikuláši uskutočnil festival literatúry a umenia venovaný odkazu Ivana Laučika a Osamelým bežcom Mobilis.

Listy osamelému bežcovi v sobotu 5. júla o šiestej hodine večer čítal herec Tomáš Mischura.

Milý Ivan,

neprijemne dlho sa potácam s myšlienkami,
niečo sa vždy vzpriechi,
niečo odpláva.

Sú len šikmé plochy, po ktorých sa kĺžu obrazy –
ale kde je to bájne vnútrozemie,
kde je zem, čo mi patrí?

Polámané gestá a
ďalšia autokamufláž,
ako vyhlásenie o hlasivkách, že majú hlas.
Ako viera, že vieme to, čo dokážeme zistiť.
Ivan, vedz len toľko:

Predal som pozemok v Liptovskej Ondrašovej.
Bol som na Žiarskej chate, dolinou som zišiel na kolobežke.
A postupne som prijal protivietor.

Viac pre Teba nemám. Možno si pamätáš,
vyšli sme na Baranec,
plašili hada, obliehali túlavého jeleňa.
A večer sme si posadali k ohňu.
Vtedy som však nebol na mieste
a nepočul som tvoj pokyn
rafinovaný ako cukor,
tvoje postrčenie slovami: imituj pohyb v ústrety.
Dovoľ mi preto vykročiť aspoň dnes.
Nachádzam polámané gestá na detektoroch činu,
rieky tiecť, svet, ktorý nemusí byť dvojdomý;
ale to neznamená, že sme mimobežci.
Znamená to:
Potácame sa s myšlienkami.
Prechádzame krajinou, ktorá nám súka obsahy.
Sedieť pri ohni sa dá,
ale až keď sme na mieste, až to sa počíta.

Milý Ivan, tvárou v tvár ostrému vzduchu
zvetrajú aj reči o stratených pozemkoch,
pochopím preto, ak môj list
vyprevadíš mlčaním.

Tvoj priateľ (Marcel Mikušiak)

Ahoj, Ivan,

niekedy mi je zaťažko, podobne ako mojej pracovnej lampe prikrátko do zásuvky, aby som urobil niektoré veci, ktoré sa bežne nerobia. Bežne Ti nepišem list, aj keď občas spomínam na naše rozhovory v kabinetnej fajčiarni, kde si Ty aktívne fajčil, ja som pasívne fajčil a obaja sme tvorivo predlžovali gymnaziálne prestávky. Z malých sme robili veľké a z veľkých ešte väčšie. Aj v našom záujme, aby sme sa v práci dobre cítili, aj v záujme študentov, aby sa v škole dobre cítili, aj v celospoločenskom záujme, aby sme neučili gymnazistov v zbrklosti a nepripravení. Naozaj mi veľa dali naše spoločné prípravy v kabinetnej fajčiarni. Takže Ti teraz píšem, pretože som bol vyzvaný umelcami z Diery do sveta napísať Ti list. Samému by mi to nenapadlo. Ale dobre, že mi má kto poradiť a ešte lepšie, že viem radu vypočuť a úplne najlepšie, že ju viem aj počúvať. Nieкто sprostý by si myslel, že by bol sprostý, keby počúval rady. Nieкто múdry si možno myslí, že je primúdry na to, aby sa držal rád iných. A ja som niekde uprostred, no tak Ti píšem.

Aké máte počasie? Mne minule, keď som len tak zbežne prerátaval kvapky jedného dažďa voľačo v tých výpočtoch nesedelo, tak som si povedal, či počasie niekde neplytvá a niekde nezmyselne nešetrí, keď ešte prší do rozvodnených riek a odtiaľ do našich pivníc. Ale potom si vravím, že je to asi preto, aby pece nezhořeli. Ale to hlavné, čo Ti chcem teraz napísať sa týka mojej cesty do Nepálu a Indie. Chcem sa s Tebou podeliť o moje zážitky. Všimol som si, že pre mňa je aktuálne prežívanie zaujímavých vecí len časťou pocitov, ktoré vo mne vyvolávajú. Ich sprostredkovávanie iným mi spôsobuje nové potešenie. Spomínam si, ako Ťa zaujímalo počúvať o mojej ceste po Maroku. Ako si pri cigarete a káve vo fľaške z valeriánskych kvapiek, ktorá na plochu dobre sedela poležiačky na radiátore, čo udržiaval jej teplotu, prišiel na to, že si pokrstíš Havránok červeným pieskom z Erg Chebbi.

Aj v Nepále som na Teba myslel a priniesol som Ti dva kamene z rieky Trisuli, ktorú podľa legendy stvoril Šiva tak, že vysmädnutý po fajčení ganje zapichol svoj trojzubec do himalájskej skaly, z ktorej vytryskla rieka. My sme sa po Trisuli okolo dvadsať kilometrov plavili, no a na jej brehu som našiel kamene, ktoré som Ti priniesol. Sú dva, tak som im vymyslel príjemnú polohu na sebe, aby ich nič netlačilo. Mal som šťastie, pretože sa na perejach s nami prevrhol čln a okrem malých odrenín sa mi nič nestalo, ale kamarátka si zlomila ruku.

Vidieť z lietadla časť najvyššieho horského hrebeňa sveta od Shisha Pangmy až po Makalu je zážitok, na ktorý tam dávajú aj písomný certifikát od kapitána Rameshwara Thapa. Ten môj má

výrobné číslo 7071 a slúži mi ako písomný dôkaz, že sa mi osobne zatajovav dych pri pohľade na 8848 metrov vysokú Sagarmathu. Pri pohľade na Gauri Shankar, himalájsky Kriváň, som si spomenul na Tvoje prirovnanie – Kriváň svieti ako zmrznutá plachta v severáku. Táto Tvoja imaginácia mi preniesla hory. V priestore aj v čase. Spojila môj detský zážitok, keď som sa hral so zmrznutými plachtami v záhrade u mojej starej mamy so zážitkom, keď som teraz hľadel cez oválne okienko vyhlídkového lietadla, krúžiac okolo Himalájí. Spomenul som si na Mistríkovu učebnicu štylistiky a jeho metafory spájajúce odľahlé idey. Ak by sa ma gymnazisti teraz pýtali na význam poézie pre človeka, uviedol by som im tento príklad.

Chvíľu som si postál pod oknom žijúcej bohyně Kumari, ktorá je pre veriacich zaujímavá iba po prvú menštruáciu. Postupne sa učím, že by som sa mal menej snažiť pochopiť hinduizmus a Nepál. Krásne dievčatko Kumari občas vykukne zo svojho zamriežkovaného okna v paláci v Káthmándú a miestni sprievodcovia sa horlivo snažia veriacim a turistom vysvetliť zákonitosti jej občasného vykúkania, ktoré ale žiadne zákonitosti nemá. Po chvíli ma to prestalo baviť, tak som odišiel. A keď som to už nečakal, zazrel som, ako ju nesú po meste na vyzdobených nosidlách.

Najväčšiu budhistickú stúpu v Nepále v Bódnáthe som si najprv skoro celú obišiel v protismere. Cítil som sa trochu zvláštne, akoby som páchal svätokrádež, pretože som sledoval veriacich, ako si zlepšujú karmu obchádzaním veľkej stúpy. Potom som sa aj ja dal správnym smerom a krútil som modlitebné mlynčeky pravou rukou.

Sledovať kvílenie žien aj mužov na hinduistickom pohrebe na brehu posvätej rieky Bágmatí pri pútnickom mieste Pašupatináth, spaľovanie mŕtvych a zhrňanie popola do Bágmatí bol zážitok, ktorý mi zostane v pamäti asi navždy. Pikantný vegetariánsky guláš pre európskeho uponáhľaného cestovateľa.

Ale potom som si v Pokhare pod masívmi Annapurien a pri brehu rieky Rapti v džungli Chitwan trochu oddýchol, naberajúc dych na Indiu. Annapurny som videl asi pätnásť minút pri východe slnka, a potom sa definitívne skryli do mrakov. Ale naučil som sa byť aj za takú chvíľku vďačný, pretože keď som stál pod Popocatepetl, El Popo sa neukázal ani na sekundu a ja, stojac pri kukuričnom poli, som sa cítil ako na brigáde na družstve v Pribyline pred búrkou.

Cez Budhovo rodisko Lumbini som sa dostal k indickej hranici a kúsok za ňou som nasadol do indického vlaku na cestu do Varánásí. Pri pohľade na Gangu vo Varánásí som si spomenul, ako si raz ráno prišiel do gymnázia vo veľmi dobrej nálade. Povedal si mi, že si

stretol na ulici Cigáňa, ktorý sa Ti pozdravil Chuang-che. S Tvojím charakteristickým úsmeškom si spomínal, ako si pri vysvetľovaní dejepisného učiva o starovekej Číne vymyslel hru, pri ktorej si žiakom povedal, aby Ťa zdravili nie Češť práci, ale Chuang-che. Ty si ich odzdravil Jang-c-tiang. Tomu hovorím škola hrou. Cigáň to vie doteraz a hlavne Ty si sa dobre zabavil. A ešte aj ja.

Pri pozorovaní kúpania sa veriacich v posvätnej Gange som zažil niečo podobné, ako pri jednej starej mešite v Maroku, kde som sa díval na meditujúceho starca. Dobroprajnú závišť týmto ľuďom. Na jednej strane som im prial ich duchovný zážitok a na druhej mi bolo ľúto, že ja som ho nie schopný takto prežiť.

V jednom zo spaľovacích ghátov som naozaj zblízka, až tak, že som cítil horúčosť ohňa, sledoval kremáciu. Asi dvadsaťročný spaľovač prevracal na ohni obhorenú mŕtvolu muža, aby čo najlepšie zhorela. Pri brehu plávali oranžové vence kvetov a... vlastne ani neviem, čo Ti mám k tomu napísať.

Bol som aj v džinistickom chráme vyzdobenom svastikami, kde nás správca chrámu zasväcoval do viery mníchov, ktorí putujú úplne nahí s rúškami na tvári a metličkou v rukách, aby neublížili ani hmyzu. Toľko ohľaduplnosti v Indii, kde si niektorí vážia ľudí z kasty nedotknuteľných možno menej ako byvolicu. Ani tieňa nedoknuteľného sa nedotkni, lebo ťa znečistí. Ale to nie sú tí istí Indovia. V jeden deň sa tu dá vidieť pes, ktorý ťahá črevá po zemi a nemá mu kto pomôcť, vtáčiu nemocnicu, kde liečia choré vrany, hrôzostrašné deti, ktoré možno skaličili vlastní rodičia, aby urobili dojem na tých, od ktorých otfčajúc vykrivené pahýle končatín žobru pri obrovskej budove s fasádou husto vykladanou polodrahokamami.

Sarnath, Červená pevnosť, Taj Mahal, Fathépur Síkrí, Ámbér, Kutub Mínár. Myslím, že stačilo. Veľa ľudí, veľa Indie. Namasté.

Pri návrate z akejkolvek zaujímavej cesty som sa vždy tešil domov. Pociť bližiaceho sa domova som nemal vtedy, keď som prešiel hranice nášho štátu, ale až keď som uvidel Liptovskú Maru so Západnými Tatrami. Nech som cestoval na akúkoľvek svetovú stranu, vždy som prichádzal domov zo západu. Väčšinou prvou a poslednou destináciou liptovského cestovateľa je Bratislava.

Takže som znovu rád, že som sa vrátil na Liptov, kde sa rekreačný spôsob života snúbi s divokou kosbou. Ja mám ešte okrem kosačky aj tri motorové kosačky, takže sa popri túrach do Tatier nemienim nudiť. A keď si zmyslím k drevenici prirábať hliníkovú verandu, tak nebudem potrebovať žiadne povolenie ani od obecného úradu ani od UNESCO.

Zdravím Ťa a už sa teším na Tvoj list.

Stano (Kařavský)

Milý Ivan,

pretáčam ročné obdobia, cestujem od pristátí k odletom, od kľukatých trajektórií k prvému alkoholu, z miest kde som cudzincom, domov na Liptov, domov k nám.

Liptov

Sedím pod hviezdami a myslím na Havránok jaskyne, hory, slová. Brusnica v ľade či žltosen pomohli preniesť magický realizmus z okolitých vrchov do ulíc miest. Čítam tvoje básne, aby som lepšie videl. Aby som rozuzlil zárezy v synapsách, ktoré tam vtesala živá skúsenosť Liptova.

Mobilis

Predchádzajúci rok som strávil v pohybe. Akoby ma ovládal strach zo zastavenia sa, novodobý biegun, mobilis in mobile. Predchádzajúci rok som zachytil v obrazoch izolovaných slov a viet. Akoby to bol len sen.

Zápis z 26. augusta 2013

Denník strateného bežca by mohol začať slovami, že *prvotným účelom pohybu je strata pojmu o čase*, paradoxne časom kvantifikujeme beh, akoby čas bežal za nás.

Odpoveď Meira S. na denník strateného bežca

Nie ovocie, ale kvitnutie, nie prejdená vzdialenosť, ale cesta.*

Hlásim sa k osamelobežectvu

Osamelobežectvo je pre mňa formát nevymedziteľný rámom. Nepotrebujeme okovy, aby sme odsúdili rezignáciu fantázie. K čomu je svet, v ktorom ploty a múry definujú nepriestupnosť myslenia. Beh krajinou je pre mňa forma hypnózy, závislosť na lineárnosti času. Po tridsiatom kilometri, klapka, cvak, tomograf emócií na kľúčik.

V lete sa uvidíme na Liptove.

Chýbaš mi, Ivan!

Tomáš (Rášo)
vo Fontaines sur Saône, 29. júna 2014

*Meir Shalev: Modrý vrch. SLOVART 2005, isbn 80-7145-990-9

Drahý IVAN,

Keď sme prišli s myšlienkou predstaviť Tvoj HAVRÁNOK, zaskočil si ma koncepciou AUTORSKÉHO ČÍTANIA, ktoré som si nevedela vôbec predstaviť. Ty máš predsa len sedieť, pozerieť, počúvať, a nie čítať vlastné verše! Ale bolo to úžasné a ja som od radosti dostala astmatický záchvat.

A potom nasledovalo tridsaťosem skvelých autorských čítaní s Tvojimi priateľmi – básnikmi, prozaikmi, prekladateľmi, vydavateľmi, úžasnými ľuďmi jednej vlnovej dĺžky. My sme s Aničkou vymýšľali etudy a pohybové kreácie, stavali praktikáble, tancovali, zháňali muzikantov. A potom, sediac v réžii, som s nemým úžasom počúvala, ako presne vieš zaklopať na srdce a dušu každého Tvojho hosťa a ako tie naše „vymýšľačky“ dokonale zapadli do rozprávania. To sa nedá naskúšať, to sa musí cítiť.

Vynára sa mi...

rozpačitosť skvelého Pavla Vilikovského, keď sa zdráhal čítať...

myslím, že Stanka Chrobáková zostala vo vchode ticho stáť, pretože sa nám na javisku podarilo vytvoriť presnú kópiu obálky jej knihy Na hranici jazyka...

a keď bolo čítanie Ivana Štrpku bez Štrpku, mal vtedy veľké zdravotné problémy, na konci ostalo také ticho, že v nabitej sále by bolo počuť spadnúť špendlík... Nevedela som, čo spraviť a dodnes ľutujem, že som to pretrhla „ďakovačkou“.

A nakoniec 30. apríl 2004 a skutočné stretnutie Osamelých bežcov v Tvojom rodnom Liptove. Zasa si to poctivo všetko odtiahol... päť minút slávy... a hoci si o ňu nikdy nestál, určite hriala. Prepáč, že som Ti nedovolila dofajčiť cigaretu... a hnala Ťa na javisko.

O dvanásť dní... päť minút hrobového ticha na chodbách mikulášskeho gymnázia... mesta...

TY si to tušil, cítil, vedel... Niekedy TI tú skvelú nebeskú spoločnosť trochu závidím... určite sa nenudíte...

Nosím v sebe sen, aby raz na TVOJOM milovanom HAVRÁNKU zazneli TVOJE verše, aby skaly tancovali a Kelti opäť povstali z popola. A potom si dole pri priehrade navaríme guláš, dáme si pivo, cigaretu a budeme spomínať.

Asi nemám v sebe dosť energie a času ísť za tým. Ale ak by sme sa všetci, ktorí tento list prečítajú spojili, možno by to neostalo len snom.

Janka Drusková-Droppová

P.S.: Nesmierne nám všetkým chýbaš, a ja sa neviem zbaviť pocitu, že sme prí rýchlo zabudli, alebo spomenieme len sporadicky.

obsah

Krjela 48

Barbora Valková prekladá manifest

Medzinárodnej študentskej iniciatívy za pluralitnú ekonomiu

Medzinárodná študentská iniciatíva za pluralitnú ekonomiu

3

Karin Benecová

Dni vodné

6

Dušan Šuster

Pohyby

9

Periskop

11

Ihličie

15

Simona Janečeková prekladá Edwina Brocka

E. Brock: Po raji

18

Peter Cibák

Apnoe

20

Veronika Dianišková

Obdobie dažďov

26

Albumy

26

Odvtedy

28

Sen

28

Magistrála

28

Zobúdzanie

29

Polospánok

29

List Osamelému bežcovi

Marcel Mikušiak: Milý Ivan...

31

Stano Kaľavský: Ahoj, Ivan...

32

Tomáš Rášo: Milý Ivan...

35

Janka Drusková-Droppová: Drahý...

36

NORAMI s.r.o., Liptovský Mikuláš,
v roku 2014 pripravuje
Veronika Dianišková: Zlaté pávy sa rozpadnú na sneh
Stano Kaľavský: Zbierka z pierka
Anna Ondrejková: december: Izoldine vlasy horia

Toto číslo vyšlo s finančným príspevím
tlačiarne NORAMI s. r. o., Liptovský Mikuláš
a festivalu pre priateľov a dobrých ľudí KONGEN FEST, Liptovský
Hrádok

Krjela. Časopis Literárneho klubu pri Liptovskej knižnici Gašpara Fejérpataky-Belopotockého (ŽSK) v Liptovskom Mikuláši. Číslo 48. Redakcia: Anna Ondrejková, Ján Púček, Ivan Repček. Autori tohto čísla: Karin Benecová, Peter Cibák, Veronika Dianišková, Janka Drusková-Droppová, Simona Janečeková (preklad Edwina Brocka), Stano Kaľavský, Marcel Mikušiak, Tomáš Rášo, Dušan Šuster, Barbora Valková (preklad Manifestu Medzinárodnej študentskej iniciatívy za pluralitnú ekonomiu). Fotografia na obálke Dušan Šuster. Grafická úprava: Ivan Repček. Vydala Liptovská knižnica Gašpara Fejérpataky-Belopotockého (Žilinský samosprávny kraj) v Liptovskom Mikuláši. Tlač Norami s.r.o. august 2014.